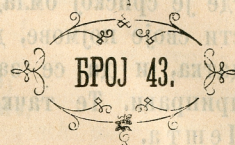

ПОЗОРИШТЕ.

УРЕЂУЈЕ А. ХАЦИЋ.

ИЗЛАЗИ ЧЕТИРИ ПУТА НА НЕДЕЉУ НА ПО ТАБАКА. — СТОЈИ ЗА НОВИ САД 40, А НА СТРАНУ 60 НОВ. МЕСЕЧНО. — ЗА ОГЛАСЕ
НАПЛАЌУЈЕ СЕ ОД ЈЕДНЕ ВРСТЕ 3 НОВ. И 30 ЗА ЖИГ СВАКИ ПУТ.

ДОПУНЕ И ИСПРАВКЕ ЗА „ГРАЂУ ЗА ИСТОРИЈУ СРП. ПОЗОРИШТА“ од Јована Ћорђевића.

(Наставак.)

Кад к томе додамо, да је упливом ондашњих Славеносрба могла и овде у Србији изићи год. 1832. забрана, да се не смеју књиге штампати новим правописом; да је шта више могла изаћи забрана г. 1852., да се књиге с новим правописом не смеју ни у земљу уносити; да је и овдашње Друштво Србске Словесности узалуд кушало г. 1848.—1850., да скине окове са правописа, и г. 1858., да их скине са језика самог: кад све то посмотримо, какав нам се пигмејски указује рад наш, сравњен са радом Мађара, који су до г. 1825. били с нама скоро подједнако, и који — пошто су радом својим до г. 1848. стекли све, били су принуђени од г. 1850. у многим и многим стварима са свим из нова почињати!

Али да и не спомињем Мађаре, кад имамо још ближих и очевиднијих примера.

Код наше браће Хрвата почиње нова књижевност с Људевитом Гајем, од г. 1835. Шта чинише они? Узеше старе дубровачке песнике и наше народне песме, и напојивши се на та оба богата извора, створише себи књижевност према потребама данашњег века. Њови први корифеји онога доба: Гај, Враз, Деметер, Мажуранић, Кукуљевић, Бабукић, Боговић писаше чистије, него што се код нас ма где у оно доба писало? Је ли Вук погрешно, што је Славеносрбе шиљао у Загреб да уче српски писати? Је ли чудо, што су у оно доба Хрвати, видећи нас овако поцепане, где се од свог рођеног језика туђимо, покушали, да нас у илирско коло повуку?

Шта учинише код Словака у оно време само три њива родољуба: Штур, Хоца и Хурбан, само за неколико година?

Док је код свију других народа око нас од г. 1825. до 1848. настао нов, свеж живот, испуњен опште корисним радом и надама за бољу будућност, и док је овај живот из године у годину све бујнији бивао, што се год већма примицало знаменитој години 1848.; дотле је код нас скоро свуда владала идилска немарност и равнодушност према идеалним интересима народним! Добро се и јефтино јело и пило, веселило и честило, играло и певало; дан за даном је пролазило тихо и мирно, без икакве промене. Ако је о св. Сави било где школске светковине, и том приликом какво „слово“ прочитано, то је већ било из оног места довољно грађе за допис у новинама, па се за тим опет ћутало до другог св. Саве.

Тако је било и у престолници наше јерархије, у Карловцима, у нашем Сиону. Мртва тишина и мир, који је само прекидан био звоњењем звона, пуцњавом прангија и зврком каруца, ако је кад било конгреса или владичења!

У Сегедину беше нешто више народног живота од г. 1834. до 1848., и тај пробудише онде међу ђацима и грађанством Стаматовић и Поповић. Исто је тако и у Новом Саду било свагда свежијег живота, него по другим варошима. Ту је било и дилетантских представа, а од г. 1837. постао је Нови Сад и књижевним такмацем Пештиним.

Док су скоро у свима главним српским местима на оној страни тако неповољни услови били за развитак језика и народности, и за буђење виших идеја у подмлатку народном: дотле су на три тачке у Аустро-Угарској, али подаље од српских крајева, образовала се три средишта,

где је српској омладини дата прилика, да очисти своје појмове, да постане свесна свога задатка, и да се за свој већи позив за рана приправи. Те тачке беху: Беч, Пожун и Пешта.

У Бечу је живео старина Вук, и око њега се скупљало све, што је у омладини било свесније и даровитије. Од Вукових бечких ученика

појавили се г. 1847. Ђуро Даничић и Бранко Радичевић, први са својим научно-полемичним делом „Рат за српски језик и правопис,“ други са својим „Песмама.“ Оба ова дела беху почетак нове ере у нашој књижевности; омладина листом приону уз њих, и сад постаде победа Вукових начела још само — питање времена. (Наставиће се.)

ДОПУНЕ ЗА ГРАЂУ ЗА „СРПСКО ПОЗОРИШТЕ.“

ХРИСТОВ ГРОБ

ПОВОЖНА ПОЗОРИШНА ИГРА С ПОЈАЊЕМ У 1 ЧИНУ.

Године 1802. трећи дан Ускрса, после подне од 2 до 5 сахати, приказивали су ученици српске основне школе у Новоме Саду „Христов гроб,“ у тадашњем IV. данашњем VIII. разреду у зданију гимназијском.

Ово нам је казивао, у учитељевању остарели учитељ Васили Бајић, старац од 82 година, који је и сам у тој игри глумио, као тадањи ученик III. разреда речене школе основне.¹⁾

Лица су у тој игри позоришној: Јосиф и Никодим, једанаест апостола, четири жене мироносице: Марија Магдалина, Марија Клеопова, Марија Јаковља и Саломија, и један анђо.

Од оних, који тај дан „Христов гроб“ глумише, сећа их се поменути казивач по имену још: Ђуке Мунђана (Јосифа), Саве Коларевића (Никодима), Феме Милутиновића по очуву: Фиљковића (Магдалине); Стевана Стефановића, Јована Рајића, Јоце Угљеша, Саве Милића, Петра Тадића, Јакова Ризића (апостола); других не знаде, по имену рећи — он је пак био Петар апостол.

Јосиф и Никодим су обукли црквене одежде,

¹⁾ Исто тако казива нам тај старина, да је глумио и после тога (око год. 1811—14.) у Осеку, учећи се тамо у гимназији. „Вук Караџић, леп момак, вели он, али хром, долазаше у Осек, па би измолио од професора онајбоље ђаке Србље, научно би их по какво парче театрално, те су после то играли под његовим руководством.“ Глумио је казивач и у Новом Саду под Јоакимом Вујићем у варошкој позорници (била то некаква дашчара на пијаци на рођу, где је данас кућа „код гвозденог човека“) и, колико је запамтио, ове комаде: „Рожденије и гоненије Мојсеја,“ „Страданије прекрасног Јосифа,“ — „Жертву Аврамову“ и др.

које су тога ради добили били из саборне цркве; жене мироносице биле су у белом руву на косе расплеле; апостоли у стихарих и сваг је имао уза се по које апостолско обележје — Петар кључеве; анђо се обукло био такођер у стихар па имао на рамених златна крила од хартије.

У реченој школи на столу начинили су били Голготу од камичака и песка и обасули је травом — у Голготу усадили велик крет из цркве и на крсту распет Христос, да се може скинути с крста. Мало даље одатле удешена је била као башта и у њој гроб — сандук, лепо измодован, и крај тога камен. У једном крају школе иза застора скривени су стајали поменути глумци (осим апостола) откуда ће после излазити до Голготе, као оно на отворену позорницу; апостоли су стајали око Голготе као хор.

Јосиф и Никодим (у првој појави) изађу, скидају тело Христово и обавију га плаштаницом белом. Апостоли поју црквенске песме: „Благообразни Јосиф с дрва снем пречистоје твоје тело. . .“ и „Једга снишел јеси смрти, животе бесмртни. . .“ Јосиф и Никодим положи међу тим Христа у гроб и навале на исти камен онај.

У другој појави изађе анђо — хор апостолски с Јосифом и Никодимом поји иза горњих песама: „Благословен јеси, господи, научи ме оправданијем твојим. Ангелски собор,“ и све редом песме што уз ову иду. Кад запојаше: „Мироносици жени. . .“ изашле су жене мироносице на гроб да плачу и донеле мира да тело мирношу. Док су они у хору појали, анђо је полагано сваљао камен с гроба и сео на њ. И кад жене стадоше плакати, изађе пред њих анђо те сад

се почиње говор (превенословенски, од речи до речи овако):

Анђо. Жене, што плачете, кого иштете?

ЖЕНЕ. Исуса Назарјанина.

Анђо. Њест здје, но воста, јакоже рече — пред-варјаја вас в Галилеји.

Никодим. Прорци нам, апостоле Петре, скажи нам слово апостолских дјејаниј.

ПЕТАР (чита апостол ускршњи). Перво је убо слово сотворио о свех, о Теофиле, јаже начат Исус творити же и учити (овде је сад уметако овако) себе показа жива.

„О неисказаних чудес глубинов.

О велики боже!

И кто тво а судби

Исповјести може

Да с небеса на земљу

Ти изволил јеси снити.

И в человјеческој плоти

В мирје себе показати. . .“

(Иза овог се наставља читање из горњег апостола) даже до дне, в онке заповједав апостолом духом светим . . . и тако даље до стиха 9. и будете ми свидјетели во Јерусалимље и во всеј Јудеји и Самарији и даже до последњих земљи.“

После тога читао је један од апостола икос: „Воскресеније Христово видјевше, поклоним сја . . .“ За тум су сви у глас запојали: „Слава отцу, итд. Воскрес Исус от гроба, јакоже прорече . . .“ Па онда катавасију, цео ускршњи канон: „Воскресенија ден, просвјетим сја, људије и т. д. На свршетку игри отпевали су још ову песму:

„Воскрес Исус от гроба,
радост восја,

Анђел на гробје сједја,

Женам воија:

Что иштете живаго

сице вјешташе;

Что плачете нетљенаго,

мироносјаште?

Плаштаницу и судар

во гробје видите

Апостолом и Петрови

сије рците.

Јако Христос воскрес

проповједите,

Плотију от гроба

всјем возвјестите

Алилуја, алилуја, алилуја!“

Од ових стихова у певању сваки други са својим додатком понавља се; глас је онако старински, отприлике ка у песме божитње: „Шедше трије цари.“

*

Игру ову саставио је Јеврем Секулић, доктор филозофије, тадашњи адвокат у Земуну. Он је отуд дошао био за тај пар у Нови Сад, па ђаке глуми тој обучио, и с њима, ко што исказасмо, приказао у српској гимназији новосадској, реченога дана и године.

На представи је било, вели поменути казивач Бајић, тако много света: у школи и по ходнику — „да си бацио јаје ил крајцару, не би пало на земљу.“ Међу „отменим присутним“ био је и сам тадашњи бачки владика Јован Јовановић, градоначелник Тома Николић, сенатори Васа Поповић и Васа Леповић, и т. д.

У Новом Саду, о Ускрсу 1874.

По казивању саопштио
А. Сандић.

ГРАЂА ЗА ИСТОРИЈУ СРПСКОГ ПОЗОРИШТА.

(Наставак.)

90. „Срећни љубоморни,“ шаљива игра у 1. чину, написао француски Жиро, с немачког превео Рад. Малетић.

91. „Клин клином,“ шаљива игра у 1. чину, написао француски Етјен (La jeune femme colère), превео М. И. Стојановић.

92. „Лек за нервозне госпе,“ шаљива игра у 1. чину, написао немачки Ханрион, превела Милка Гргурова.

93. „Вилински прсти,“ позоришна игра у 5 чинова, написао француски Скриб, превели Љ. Шпанић и Ј. Ђорђевић.

94. „Зидање Раванице,“ позоришна игра с певањем у 3 чина, написао Атанасије Николић, музика од Шлезингера.

95. „Јеврејин из Пољске,“ драма у 3 чина, написали француски Еркман-Шатријан, превео Никола Крстић.

96. „Фијеско,“ драма у 5 чинова, написао Шилер, превели Ј. Радишић и Ј. Ђорђевић.

97. „Пргос,“ шаљива игра у 1. чину, с певањем, написао немачки Бенедикс, превео и пре- радио Јован Андрејевић, музика од А. Макси- мовића.

98. „Човек без срца,“ позоришна игра у 3 чина, написао Милорад П. Шапчанин.

99. „Кромвелов син, позоришна игра у 5 чи- нова, написао француски Скриб, превео Коста Н. Христић.

100. „Бој на Дубљу,“ историјска слика у 4 чина, написао Панта Срећковић.

101. „Црногорци,“ драма у 3 чина, написали И. Ц и О. В.

102. „Он и она,“ шаљива игра у 1. чину, на- писао француски Нареј („En bonne fortune“), пре- вео Ј. Ђорђевић.

103. „Јелисавета,“ кнегиња црногорска, дра- ма у 5 чинова, написао Ђорђе Јакишић.

104. „Сиротињски адвокат,“ драма у 5 чино- ва, написао француски Мерис, превео Милан Пе- тронијевић.

105. „Милош Обилић“ (Бој на Косову), дра- ма у 5 чинова, написао Ј. С. Поповић, прерадио Ј. Ђорђевић.

106. „Стеван последњи краљ босански,“ дра- ма у 5 чинова, написао Мирко Боговић.

107. „Лионски улак,“ драма у 5 чинова, на- писао француски Моро, превео М. И. Стоја- новић.

108. „Пепељуга,“ позоришна игра у 5 чино- ва, написао француски Бајер, превео М. И. Сто- јановић.

109. „Споља гладац, а изнутра јадац,“ по- зоришна игра у 2 чина, написао француски Ла- биш, с немачког (Sand in die Augen) превео Д. Јоксић.

110. „Јелва,“ позоришна игра у 2 чина, на- писао француски Скриб, превео С. Д. К.

111. „Човек са вешала,“ драма у 5 чинова, написао француски Анисет Буржоа, превео Влад. Николић.

112. „Две удовице,“ шаљива игра у 1. чину, написао француски Малфиљ, с немачког превео Дим. Јоксић.

113. „Марија Манчинијева,“ драма у 5 чи- нова, написао француски Денери, превела Мил- ка Гргурова.

114. „Јаничар,“ драма у 4 чина, написао Фи- лип Глогић.

115. „Максим Црнојевић,“ трагедија у 5 чи- нова, с певањем, написао Лаза Костић, за по- зорицу удесио А. Хаџић, музика од А. Макси- мовића.

116. „Лудвик XI,“ драма у 5 чинова, напи- сао француски Делавињ, превео Ј. Ђорђевић.

117. „Намесник Векфилдски,“ драма у 5 чи- нова, написао француски Ни, превео М. И. Сто- јановић.

118. „Сламени шешир,“ шаљива игра у 5 чи- нова, написао француски Мишел, превео Никола Крстић.

119. „Лукавство и будалаштина,“ шаљива игра у 1. чину, написао Недељко Недељковић.

120. „Присни пријатељи,“ шаљива игра у 4 чина, написао француски Сарду, превео М. И. Стојановић.

121. „Смрт цара Мијаила,“ драма у 5 чино- ва, написао Ђ. Малетић.

122. „Ајдуди,“ драма у 5 чинова, написао Ј. С. Поповић.

123. Два кандидата,“ шаљива игра у 1. чину, написао немачки Коцебу, превео и посрбио А. Мандровић.

124. „Гроф Монте-Кристо,“ драма у 4 чина, по Дима-овом роману написала немачки Тереза Мегерле, превео Иван Жигровић.

125. „Париски ритар,“ драма у 6 чинова, на- писао француски Пија, с немачког превео Адам Мандровић.

126. „Ноћ у очи нове године,“ позоришна и- гра у 1. чину, написао немачки Бенедикс, пре- вела Јелена Д. Матића.

1 8 7 1.

127. „Господарица од Сен-Тропеја,“ драма у 5 чинова, написао француски (?), с немачког пре- вео Адам Мандровић.

128. „Муж у клопци,“ шаљива игра у 1. чи- ну, написао француски Стаplo, превео Емил Јо- симовић.

129. „Он је излечен,“ шаљива игра у 1. чину, написао француски (?), с немачког превео Ј. Ђор- ђевић.

130. „Ловудска сиротица,“ позоришна игра у 4 чина, написала немачки Бирх-Цфајџерова, пре- вео Адам Мандровић.

131. „Част и новац,“ позоришна игра у 5 чинова, написао француски Понсар, превео М. И. Стојановић.
132. „Прва љубав,“ шалива игра у 1. чину, написао француски Скриб, превео М. И. Стојановић.
133. „Гвоздена образаина,“ драма у 5 чинова, написао француски Арнолд, с немачког превео А. В. Поповић.
134. „Последње љубавно писмо,“ шалива игра у 3 чина, написао француски Сарду, превео М. Петронијевић.
135. „Чича Томина колиба,“ црта из америкашког живота у 4 чина, по Бичер-Стовином роману написала немачки Тереза Мегерле, превео Дим. Јоксић.
136. „Роб,“ позоришна игра у 3 чина, написао мађарски Сиглигетија, превео и посрбио Н. Крстић.
137. „Мејрима,“ драма у 4 чина, написао Матија Бан.
138. „Стари кованџија,“ позоришна игра у 2 чина, написао француски Мерсеје, превео и посрбио Светозар Савковић.
139. „Стари канлар,“ драма у 5 чинова, написао француски Димансар, с немачког превео Дим. Јоксић.
140. „Рукавица и лепеза,“ позоришна игра у 3 чина, написао француски Бајар, с немачког превео Ф. Оберкнежевић.
141. „Прослава кнеза Михаила,“ алегорија у 1. чину, написао Матија Бан.
142. „Нервозни,“ шалива игра у 3 чина, написао француски Сарду, превео Н. Крстић.
143. „Дона Дијана,“ позоришна игра у 5 чинова, написао шпански Морето, с немачког превео М. П. Шалчанин.
144. „Лионска лепотица,“ позоришна игра у 5 чинова, написао енглески Булвер, превео Стојан Новаковић.
145. „Стари шеширџија“ позоришна игра у 4 чина, написао француски Фурније, (*Le père Lefeu- tre*), превео Ј. Ћорђевић.
146. „Маквел,“ драма у 5 чинова, написао француски Барбјер, превео Ј. Ћорђевић.
147. „Пуница,“ шалива игра у 2 чина, написао енглески Мајјус, с немачког превео и посрбио К. Новаковић.
148. „Крст и круна,“ образ из прошлости српске у 4 чина, написао др. Ј. Суботић.
149. „Милион,“ шалива игра у 4 чина, написао француски Лабиш, превео Ј. Ћорђевић.
150. „Свештеник Делепе,“ позоришна игра у 5 чинова, написао француки Буљи, превео Н. Ј. Мариновић.
151. „Распикућа,“ позоришна игра у 3 чина, написао немачки Рајмунд, превео М. И. Стојановић.
152. „Муж на селу,“ шалива игра у 3 чина, написао француски Бајар, с немачког превела Персида Пинтеровића.
153. „Очарани кнез,“ шалива игра у 3 чина, написао немачки Плец, превела Персида Пинтеровића.
154. „Нема је!“ Шалива игра за једну особу, написао немачки Винтерфелд, с немачког превео Милош Цветић.
155. „Браћа на искушењу,“ позоришна игра у 3 чина, написао француски Волмеранж, превела Јелена А. Николића.
156. „Партија пикета,“ шалива игра у 1 чину, написао француски Фурније, с немачког превео Ф. Оберкнежевић.
157. „Млади филозоф“ (Љубав и филозофија,) шалива игра у 1. чину, написао (?), с немачког превео и посрбио Божидар Недељковић.
158. „Звонар павловске цркве у Лондону,“ драма у 5 чинова, написао француски (?), по немачкој преради од Хеса превео С. Д. К.
159. „Мамица,“ шалива игра у 3 чина, написао мађарски Сиглигетија, превео и посрбио Ј. Ћорђевић.
160. „Локот,“ шалива игра у 1. чину, написао енглески (?), по немачкој преради од Жијена превео (?).
161. „Анђео поноћи,“ драма у 6 чинова, написао француски Барбјер, превео Ј. Ћорђевић.
162. „Јован Хус,“ драма у 5 чинова, написао чешки К. Тил, превео Д. Т. Тумински.

163. „Да се мењамо,“ шалива игра у 1. чину, написао француски Фурније (*Chassé-croisé*), превео Ј. Ћорђевић.

164. „Телеграм,“ шалива игра у 1. чину, написао чешки Моравски, превео Сава Рајковић.

165. „Само не говорити!“ Шалива игра у 1. чину, написао француски (?), по немачкој преради од Стикса, превео Милош Цветић.

166. „Шоља теја,“ шаљива игра у 1. чину, написао француски (?), с немачког превео Гига Гершић.
167. „Пером!“ Шаљива игра у 1. чину, написао немачки Шлезингер, превео Јован Ђорђевић.
168. „Чудновати болесник,“ шаљива игра у 2 чина, написао немачки Бабо, превео Ј. Ђорђевић.
169. „Марта посадница,“ драма у 5 чинова, написао Матија Бан.
170. „Кућна капица доктора Фауста,“ позоришна игра у 3 чина, написао немачки Хоп, превео и посрбио Адам Мандровића, музика од Д. Јенка.
171. „Моника,“ драма у 3 чина, написао чешки Колар, превео Сава Рајковић.
172. „Црни доктор,“ драма у 6 чинова, написао француски Анисет Буржоа, превео Никола Крстић.
173. „Школски надзорник,“ шаљива игра у 1. чину, написао К. Трифковић.
174. „Жинка,“ драма у 5 чинова, написао чешки Колар, превео Сава Рајковић.
175. „Лукреција Борџија,“ драма у 5 чинова, написао француски Виктор Иго, превео М. А. Симић.
176. „Казанова,“ шаљива игра у 3 чина, написао француски Лорје, превео Сава Рајковић.
177. „Адријана Лукуврерова,“ позоришна игра у 5 чинова, написао француски Скриб, превео К. Н. Христић.
178. „Звонар богородичине цркве,“ драма у 6 чинова, по Иговом роману написала немачки Бирх-Пфајферова, превео Ј. Ђорђевић.
179. „Маркова сабља,“ алегорија у 2 чина, написао Ј. Ђорђевић.
180. „Кин,“ позоришна игра у 5 чинова, написао француски Дима, превео К. Н. Христић.
181. „Мајчин благослов“ (нова Фаншона), позоришна игра у 5 чинова (?), превео (?).
182. „Женидба,“ шаљива игра у 3 чина, написао руски Гогољ, превео Станоје Нешић.
183. „Оба кандидата,“ шаљива игра у 3 чина, написао немачки Фидлер, превела Персида Пинтеровића.
184. „Бодин,“ драма у 5 чинова, написао др. Ј. Суботић.
185. „Честитам,“ шаљива игра у 1. чину, написао К. Трифковић.
186. „Краљ Вукашин,“ драма у 5 чинова, написао Матија Бан.
187. „Француско-пруски рат,“ шаљива игра у 1. чину, написао К. Трифковић.
188. „Гушче буювачко,“ шаљива игра 1. чину, написао француски Бајар, с немачког превео и посрбио Ј. Ђорђевић.
189. „Мати и син,“ позоришна игра у 5 чинова, написала немачки Бирх-Пфајферова, превео Милан Ђорђевић.

1 8 7 3.

190. „Ручаћу с мајком,“ шаљива игра у 1. чину, написао француски (?), превео Сава Рајковић.
191. „Из доба котиљона,“ шаљива игра у 5 чинова, написао чешки Воздех, превео Сава Рајковић.
192. „Шах краљу,“ шаљива игра у 5 чинова, написао немачки Шауферт, превео Ј. Ђорђевић.
193. „Катарина Хауердова,“ драма у 6 чинова, написао француски Дима, с немачког по Јерману превео А. Мандровић.
194. „Сироче и убица,“ позоришна игра у 3 чина, написао немачки Кастели, превела Персида Пинтеровића.
195. „Натан мудри,“ драма у 5 чинова, написао Лесинг, превео Ј. Хаџић-Светић.
196. „Избирачица,“ шаљива игра у 1. чину, написао К. Трифковић.
197. „Љубав није шала,“ шаљива игра у 1. чину, по туђој мисли написао А. Хаџић.
198. „У петак,“ шаљива игра у 1. чину, написао немачки Шлезингер, превео М. С.
199. „Кобна тајна,“ драма у 5 чинова, написао Матија Бан.
200. „Приповетке краљице наварске,“ позоришна игра у 5 чинова, написао француски Скриб, с немачког превео Б. Мушицки.
201. „Очајник,“ позоришна игра у 3 чина, написао немачки Коцебу (Der Opfertod), превео М. А. Симић.
202. „Добросрећница,“ позоришна игра у 5 чинова, написала немачки Бирх-Пфајферова, превео С. Д. К.
203. „Дон Карлос,“ драма у 5 чинова, написао Шилер, превео Милан Ђорђевић.

204. „Тражи се стриц,“ шаљива игра у 2 чина, написао немачки Гернер (In Sanssouci) превела Персида Пинтеровића.

205. „Јава у сну,“ позоришна игра у 7 чинова, написао француски Барбјер (L'âne mort), превео Љубибратић.

206. „Сељак као милионар,“ позоришна игра

у 3 чина, написао немачки Рајмунд, превео А. Мандровић.

207. „Тартиф,“ позоришна игра у 5 чинова, написао Мослијер, превео Ј. Ђорђевић.

208. „Седам стотина седамдесет и седам,“ шаљива игра у 1. чину, написао француски Лебрин, превео Драгутин Раковац. (Наставиће се.)

Д И Ш Т И Њ И.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ

(Драгомира). жалосна игра у 5 чинова, од Јосифа Вајлена, превео и прерадио Александар Сандић, приказана је на нашој позорници 19. априла.

Збива се г. 923. у Чешкој. Умрло је кнез Вратислав од Чешке, оставив после себе удовицу Драгомиру, (Сајевићка) незнабожачку кћер незнабожачкога кнеза лужицких Срба. Последње године своје провео је растављен од своје жене, јер ова никако није хтела да се приволи хришћанској вери. Ни сина свога не хтеде оставити код матере, већ га је поверио нези своје матере, побожне хришћанке Људмиле (Ружићка), и римскога калуђера Павла (Суботић). О кнежевој смрти народ је још подељен на незнабошце и хришћанске обраћенике. У очи сахрањивања распали Драгомиру у мржњи на хришћанство лужицки великаш, њен познаник из детињства и несубјеник Туман (Недељковић) приповедајући јој, како јој отац погибе од беснила и пуждања хришћанских калуђера. Она се противљаше сахрањивању мртваца и хтеде тело спалити, но то јој не пође за руком. Међу тим су се незнабожачке владике скупили око Драгомире и прогласиле је за наследницу. Исто то учине и хришћанске владике са Људмилом. Но кад се Драгомира не хтеде поклонити Људмили, изјави ова, да ће јој уступити сву власт и предати јој сина, ако се покрсти. Драгомира на то плане и оде бунити народ против Људмиле, која је прогони. Људмила стиша побуну с крстом у руци, а Драгомира у свом очају хоће да иде у сувени јој прогон, само још једаред хоће да види и загрли свога сина Већеслава (Ружић). Људмила јој одбије ту молбу преко Павла. Драгомира плане осветом и повери Туману, да убије Људмилу мучки. Међу тим се Људмила покаје и обрече Већеславу, жељеном мајке, да ће јој га одвести, ал' већ доцкан: Туман се дошуња и убије је на молитви. Драгомира је затече још живу и прими од ње уз глас, да је баш хтела довести јој сина — благослов. То порази Драгомиру, ал' још не хтеде веровати речи Људмиле на умору, докле их не потврди и сам син јој Већеслав, који дође да јој суди, по што се народ листом покрстио, кад је чуо за крвно дело Драгомирино. Међу тим се и Туман убио, који је хтео да украде младога Већеслава, јер Драгомира не хтеде поћи за њега. Кад се Драгомира уверила, да је заиста на правди дала убити Људмилу, стане клети своје

богове и у грижи савести скочи у огњ од ломаче громом запаљене.

Из те приповести види се, да је „Драгомира“ права женска, са свију страна женска драма. Две жене као представнице два културна начела у борби, незнабоштво и хришћанство. С једне стране узвишеност начела што их заступају, с друге стране природни покретач страсти, што га је песник својој делији придодao у љубави материнској према мржњи на свекру. — све то оснива уметничку вредност ове трагедије, која би се поред оте лепе основе могла уздићи збиља до класичке, да су и остали значаји према томе изведени, да је и мушка страна родног особља према томе добила шири круг и дубљи замахај. Оно мушко лице, које се радњом најобилније развије према осталима, показује на послетку, да је готово са свим могло изостати, јер ако га је песник увео, да распали Драгомиру, то је према оним јачим повољима њеној жестини врло мала и сувишна градација; ако је пак рад убиства Људмиле, то је могао учинити ма какав слуга, а и онако Драгомира не пропада с тога, што не хтеде награди Тумана својим срцем. — Но што се саме основе тиче и значаја Драгомире и Људмиле, морамо признати, да нам није позната ни једна од класичких женских трагедија, изумивајући можда само Еврипида, која би била сребрније запредена.

Превод је добар, језик чист и звучан, само су речи често без невоље испреметане, као да се дијекција приближи стиху, што није постигнуто, а глумцима је тиме отештана декламација. Прерада се ограничава на интерполисање негушког нарицање Драгомире над мужевљим телом, и на закључну екскламацију Већеслава о словенској толеранцији, која би била на своме месту, кад не би била и анахронизам.

Драгомирина приказивачица показала је и вечерас, како је неуморна у учењу и у физичком и душевном дурању. Неколико дана после „Софије“ у Јовановићевом „Сну и јави“ одиграли о вако Драгомири и не показати осетне малаксалости ни при крају, то је више, него што би се могло искати од слабије поле. Ми честитамо гђи Сајевићки на челичним живцима и поузданом грлу. Појаве са Људмилом и са Већеславом беху јој најживље, а и моменте малаксалости извела је врло природно. — Улога Људмиле не даје никакве прилике глумици, да раз-

вије своју вештину у цртању какве страсти, а светитељски прегор тог значаја могао је само у појави прогона задати приказивачици мало већу драматску топлоту, коју је и публика осетила. — Недељковићу доликвао је са свим бесни Туман, само што бисмо желели местимце обавданију декламацију, да се не чује више у партеру у место „поносна кнегиња!“ — „посна кнегиња!“

Како је ова представа била последња ове сезоне изазвала је публика бурним тапшањем како гђу Сајевићку, тако и г. Ружића, па и управитеља г. А. Хаџића. 8

(„Жене у уставном животу.“) Овај шаљиви комад представљао се на нашој позорници 14. априла по други пут, и пренео је својом природном живошћу, особито у првој радњи, публику у весели расположејај. Представа је ишла округло, приказивачи су били из реда изврени, те је врхунац ове игре бакљада овога пута испала још оригиналнија. На место пређашњег члана позоришта Ђ. Соколовића видесмо овога вечера Рашића у улози крчмара Барбоца, прототипа мађарског кортеша. Морамо признати да је Соколовић умео у појединостима оштрије карактерисати ту самораст фигуру из мађарског пука. Ружићева и Ружићкина игра изазвала је више пута у гледалаца живо повлађивање. Док је у Угарској уставна живота — овај ће се комад одржати на нашој позорници. — п —

П О З О Р И Ш Т Е.

(Српско народно позориште.) Буњевачки недељни лист *Subotički glasnik* доноси ову белешку:

Дружина српскога народног позоришта, „за коју се може рећи, да је и наша, јер говори нашим.“ дошла је у нашу варош на месец дана, да представља позоришне комаде. Ми се ујамо у родољубиво лепо и добро грлеће наше грађанство, а особито у пук наш буњевачки, да ће ису дружину, као живу, учитељску школу сматрати и — потпомагати, те гомилама похитати у кућу позоришта, да тамо много што шта примерног, лепог и доброг види, те по томе на дому своје и у животу тиме се богато користи. А како, метнимо руку на срце, па искрено признајмо, немамо у народном буњевачком духу добро уређених школа, то ће нам дружина српско-буњевачког народног позоришта, многу снажену празнину у животу нашем испунити и многоме научити; што нам је као домородцима, родољубима, грађанима и родитељима (члановима породице) од преке потребе знати.

С тога походимо, браћо! у што већем броју наше позориште, грлимо га и потпомажимо, да покажемо свету, да смо и ми дорасли за просвету и изображење, и да знамо уважити оно што је уважења достојно, и што нам се представља онако како ваља и к ко разумемо.

(Мађарско народно позориште.) У Пешти, у мађарском народном позоришту приказиваће се до који дан нова опера „Ђурђе Бранковић (Смедеревац)“, коју је у гласове музички написао Еркел, припознати мађарски писац опера „Хуњад Ласло-ва“ „Банк-Бана“ и др. 0

реченој сад новој опери пише „Шест. Лојд“ ово у напред: „Опера Ђурђе Бранковић приказиваће се на позорници народног позоришта велелепијем, какво се само замислити може. У првој радњи приказује се величанствен ратни поход: Бранковић слави у Смедереву велику славу од победе која се завршује народном, карактеристичком и гром „колом“ и певањем лика (хора), с особеним, самосвојним и извреним музичким извађањем и пропраћивањем. У другој радњи одликује се певање у двоје (дует) изјаве љубавне Мурата и Маре, и за тим приказ на растанку, које је с гледишта музичког узвишења и савршене драматске прилика. Трећа радња је — у опери као и у трагедији — најдивнија. Ту се враћају награђени синови Ђурђеви; повратак овај и очајање остарелог Ђурђе извео је Еркел тако дивно, величанствено, да ти срце потреса: ту ти свака музичка свираљка чисто посебице тумачи и разјашњује ову знамениту појаву и трагични расположејај. Певач глумац Одри у тој појави сам себе надмашује, и само његовим глумачким даром можно је, да се Бранковић као што ваља прикаже на позорници. Врло удесно, с големим драматским осећањем и вештином приказивачком потпомажу га у тој величанственој појави Паули и Јозефина Елингерова. — Завршна појава, у којој долази Секула с угарском војском, а Бранковић као какав лав помаман устаје на Турке да освети своја два сина: тако је потрешљиво тако је заносно и с музичке стране вешто написано, да доиста одушевљено потреса и саме приказиваче глумце. У последњој промени промете се позорница у шатор Муратов, и сарај султански, пун љубавница лепотица у оправи и у реду, мислиш е их сликар дивно насликао; ту се сад најпре пева, па онда игра, у ком ће плесу играти и играчица Ирма Ротерова. Биће то прави балет, вештачки плес, рад чега је и особље плесачко умножено. Управа — како украси позорнички, тако и одело глумачко — сјајна је и, што је главно, према приликама онога доба: исторички верне слике. Цртежи и описи узети су из историје тадашње а изведење под надзором Молнаревим. Леман још никад није насликао и изradio тако карактеристичких и лепих украшаја, као што ће бити ови у тој новој опери „Ђурђе Бранковић.“

— Госп. Арса А. Пајовић, трговац из Београда, послао је српском народном позоришту у Новом Саду 50 ф. ор., као прилог за ову годину, са обећањем, да ће сваке године у име тога толико давати. У спроводном писму вели, да га је на то побудио „Позив на народ српски“ ради одржања и потпомагања нашег љубимчета, нардног позоришта, па хоће колико му силе доцунтају, да принесе тој народној установи и поносу народном какву помоћ. А ми кажемо: Овако ради онај, који живо осећа потребе народне и његов виши позив: Наспори боже оваке ретке примере опште-српских родољуба, па ће се задатак српства од по муке навршити! Да свако хоће колико може, да чини добра, било би много више добра на свету — вели Доситије.

Издаје управа српског народног позоришта.

Док је позоришна дружина на страни, лист „Позориште“ излазиће само сваког месеца један пут, на целом табаку.